

sen har skrevet denne bog. Under gennemgangen af lavenes efterladenskaber har han sikkert indsamlet stof, der kan belyse såvel lavenes som de enkelte genstandsgruppers historie.

Poul Strømstad

Besættelsestidens lokalhistorie

EJNAR JAKOBSEN: SÆBY UNDER BESÆTTELSEN. *Sæby* 1970, 55 s. 14,85 kr.

Forfatteren til *Sæby under besættelsen* er tidligere lokalredaktør i byen og leder af det historiske arkiv, og bogen må ses som et afkast af et større arbejde vedrørende Sæbys historie. Det mangler således hverken Ejnar Jacobsen på historisk baggrund eller på lokalkendskabet, der er så attråværdigt, men så uopnåeligt for dem der ikke er født til det.

Bogens *folkelige* mission skal ikke anfægtes. Sikkert er der mange vendelboer af den ældre generation der gerne tager med Jacobsen på en følelsesfuld rejse de 25–30 år tilbage i tiden og som vil nikke genkendende til revyen over besættelsestidens store og små begivenheder og dens hverdagsproblemer, dem der først som sidst var befolkningens fælleseje – iøvrigt et punkt hvor fremstillingen er velgørende uheroisk og jordnær.

Formentlig har Ejnar Jacobsen da heller ikke haft videre ambitioner, og for såvidt kunne anmeldelsen slutte her.

Alligevel kan fremstillingen nok give anledning til et par principielle bemærkninger om arbejdets *videnskabelige* værdi. Besættelsestidens politiske historie var i eminent grad regionalhistorie. Gang på gang var det lokale begivenheder der slog igennem og formede beslutningsgangen på Christiansborg, og gang på gang blev afgørende politiske initiativer taget udefra.

Det gælder naturligvis i særlig grad det største af dem alle, det organiserede folkeoprør på landsplan, modstandsbevægelsen, der blev de sidste okkupa-tionsårs vigtigste politiske faktor og skabte *rigshistorien*. Forholdet turde være karakteristisk for alle de tyskbesatte lande i Europa, og man har da også forlængst taget konsekvenserne heraf, først og fremmest i Frankrig, men nu også i Norge, hvor de regionale okkupa-tionsstudier angribes systematisk og med kraft. Desværre er vi herhjemme sørgeligt tilbage – når bortses fra Sønderjylland og Bornholm – og desværre er der store chancer for at vi om et årti er uopretteligt tabt af feltet, fordi modstandsbevægelsens historie som følge af hele ophavssituationen er et stykke samtidshistorie, der dør med de agerende. Der er altså tale om et kapløb med tiden. Det er derfor de få lokalhistoriske studier fra 1940–45 modtages med så stor en forventning *også* af faghistorikeren, og det er derfor man så ofte græmmes, når man ser resultatet af den gode vilje og de mange skønne kræfter.

Det er blevet sagt om den lokalhistoriske forskning, at den giver for mange facts og for få problemer. *Sæby under besættelsen* adskiller sig ikke positivt

herfra. Der er tale om kronologisk fremstilling af stort og småt mellem hinanden og – bortset fra noget beretningsmateriale om modstandsbevægelsen – helt overvejende bygget på pressestof, dvs. på Jakobsens egne reportager, et kildegrundlag der utvivlsomt er med til at give fremstillingen dens præg af overflade og anonymitet. Forgæves leder man efter en organiserende tanke og forgæves søger man efter Jakobsens spørgsmål til besættelsestidens fundamentale problemer – der kunne have konfronteret vores generelle viden med det specifikke i Sæby og øget vort kendskab både til rigshistorien og til et minisamfund under stress. I stedet får vi en harmoniserende og udglattende fremstilling, der kunne være skrevet i 1945, som bevidst eller ubevidst går udenom alle politiske tabu og som kunne være henlagt til enhver anden by i Danmark. (Det skal dog indrømmes at anmelderen har haft svært ved at dølge sit eget engagement under den forgæves jagt på spor af sin Vendsysselundersøgelse i 1943, publiceret i *Historie* i 1969, der kunne have foræret Jakobsen hele augustproblematikken og mere til).

Det kan synes urimeligt at falde over et amatørarbejde som Sæby under besættelsen, fordi det nu tilfældigvis er havnet på ens skrivebord. Lad da disse betragtninger først som sidst være en stille opfordring til, at alle interesserede parter finder sammen i den 11. time i et løsere eller fastere teamwork, der kunne organisere okkupationsforskningen regionalt og give den både niveau og perspektiv. Der er jo en rigdom på materiale, både lokalt og centralt.

Hans Kirchhoff

Trykkeri i provinsen

ET UDDRAG AF VIBORG STIFTSBOGTRYKKERI[S] TOHUNDRE-ÅRIGE HISTORIE 1771–1971 SAMT BERETNING OM BOGTRYKKERIER I VIBORG FRA REFORMATIONSTIDEN INDTIL 1745. *Udgivet i anledning af 200 års jubilæet 17. juli 1971. Viborg Stiftsbogtrykkeri 1971. 205 s., ill. Indb. 52,50 kr.*

Lidt efter midten af reformationsårhundredet var de hastigt opblomstrede provinsbogtrykkerier stort set ophørt, og trykkerierne kom de næste to hundrede år kun på gæstespil uden for København, indtil oplysningstiden med dens læsehunger og publikum for aviser og blade gav mere varig grobund for de mindre trykkerier. Dermed blev hovedstadens monopol brudt, uden at provinstrykkerierne dog i deres første leveår påførte København nogen nævneværdig konkurrence, bl. a. fordi hensynet til de lokale afsætningsmuligheder i ikke ringe grad kom til at præge produktionen. Det er derfor relevant at behandle provinstrykkerierne fortrinsvis i den lokale sammenhæng, og først når de fleste eller alle har fået deres monografi vil det være forsvarligt at påpege de karakteristiske individuelle henholdsvis typiske træk ved deres virksomhed og bedømme dem i forhold til helheden. Et vigtigt hjælpemiddel, Erik Dals og Grethe Larsens bibliografi over danske provinstryk 1482–1830, er endnu på det forberedende sta-